

ЕТНО Репортер

Брой 12

Октомври 2009 г.

Издание на СОУ "Св. Св. Кирил и Методий" - с. Сатовча по проект:
**ПОДОБРЯВАНЕ НА МУЛТИКУЛТУРНАТА СРЕДА В УЧИЛИЩЕТО
И ДЕТСКАТА ГРАДИНА В СЕЛО САТОВЧА**
Министерство на образованието и науката
Оперативна програма
"Развитие на човешките ресурси"

ТЕМИ В БРОЯ:

- ✓ Пак е зима
- ✓ Знаете ли че ...
- ✓ Произход и прародина на ромите
- ✓ Благородство и завист
- ✓ Туристически поход

ОФОРМЛЕНИЕ
И ПЕЧАТ

e-mail: mixart@abv.bg
GSM 0898 770 558

Пак е зима

Октомври в римския календар е осмият месец в годината. Старите българи го наричали „Митровски месец“ или още „листопад“ - време, в което природата разсъблича своя пъстър костюм в трепетно очакване на приближаващата зима. Там, където есента била по-топла и слънчева, ѝ казвали „Бабино лято“, изключително благоприятно за прибиране на реколтата.

В тези дни на усилен труд хората нямали време за много веселие, затова и празниците в българския традиционен календар през октомври са по-малко.

Във фолклорните представи за устройството на небесния свят св. Димитър се смята за брат на св. Георги, а според поверието, от неговия празник (26 октомври) започва зимата. Съществува поговорка: **“Св. Георги лято носи, а св. Димитър - зима”**.

В неофициалния народен календар на Димитровден хубавото време свършва. Официалният празник чества един от най-почитаните между православните християнски светци - св. Димитър, проконсул в Солун, загинал мъченически за вярата на този ден през 306 г. През цялото Средновековие култът към светеца е много силен, а българските владетели го смятат за свой покровител. Обикновено се изобразява яхнал червен кон и на него са посветени едни от най-хубавите икони.

Мощите на светеца се съхраняват в храма "Св. Димитър Солунски (Мироточиви)" - един от символите на град Солун, Гърция. Църквата е построена през V в. върху основите на римския затвор, в който е пострадал светецът и където е бил и гробът му.

Драматична е историята на храма. Между 629 и 639 г. пожар унищожава голяма част от него. Той е възстановен с усилията на жителите на Солун. През 904 г. сарацините (прието в Западна Европа през Средновековието название за арабите б.р.) превземат града и разграбват църквата. Същото правят и норманите (варварски племена, населяващи Скандинавия - б.р.), които се установяват в града през 1181 година. През 1493 г. храмът е превърнат в джамия от турците. След освобождаването на Солун през 1912 г. църквата отново става място за поклонение на св. Димитър. При голям пожар през 1917 г., когато са изпепелени две трети от града, храмът също е разрушен. Последвалите възстановителни работи възвръщат древната красота на "Св. Димитър".

Днес храмът представлява внушителна постройка. В него са запазени колони от различните периоди от историята му: в подземията може да се видят основите и фрески от първия храм, а в кораба могат да се открият останки от храмови колони или части от стени от различни векове. Всичко това на пръв поглед остава незабелязано за богомолци и посетители, защото църковните архитекти са успели да постигнат пълна хармония между древните останки на храма и съвременните възстановителни работи.

Сега "Св. Димитър" е една от най-красивите църкви в Солун, събрала в себе си цялата история на града. Жителите на Солун почитат св. Димитър като свой небесен покровител. Всяка година, в деня на неговата памет (26 октомври), се извършва литийно шествие с мощите на Солунския чудотворец. Поради това, че Св. Димитър е много почитан и в

Съвременният храм
"Св. Димитър Солунски"
в Солун

Координати:

e-mail: etnoreporter_sou_satovcha@abv.bg
GSM 0894 665393
0894 665386

Редакционен екип:

Гюлзара Качанова
Нели Коемджиева
Веселка Каптиева
Клуб „Етнорепортер“

България, много българи се стичат на поклонение пред мощите на светеца в Солун.

За българите като цяло, това е денят, когато се приключват сметките, разпускат се сезонните работници, прекратяват се полските работи. На много места и някога, и днес се организират селски сборове и панаири. Като се има предвид, че името Димитър е едно от най-разпространените в България, на този ден празнуват многобройни именници.

Източници:

Гаврилова, Р. Колекция "1000 неща, които трябва да знаем за България". С., 2008, с.24;
Интернет: www.pravoslavieto.com/poklonnichestvo/.../index.htm

ЗНАЕТЕ ЛИ, ЧЕ ...

Астрологическият месец октомври съвпада с месеците Шеввал и Зилкаде според ислямския лунен календар «хиджра». Месец Зилкаде е месец на «свещен мир». Тогава се подписва мирен договор между Мухаммед и корейците и Пророкът отлага влизането си в Мекка и поклонението в Кааба за следващата година.

ПРОИЗХОД И ПРАРОДИНА НА РОМИТЕ

Произход и прародина на ромите. Първи разселвания

Според историците, прародината на ромите се намира в Северозападна Индия в областта, наречена Пенджаб. През 5-6 век циганите напускат Индия и поемат първото си голямо преселение към Европа, а от там и към други части на света. По същото време много други народи поемат също от Азия към Европа в търсене на по-добра територия за живеене. Някои учени смятат, че ромите са били една от кастите в Индия.

По дългия си път, тръгвайки от Индия, циганите преминават през земите на днешните Пакистан, Афганистан, Иран и достигат границите на една от най-могъщите по това време държави - Византийската империя. Силната охрана по границите на империята не им позволява да продължат пътя си през нейната територия и те са принудени да се разделят на три потока. Учените наричат тези три потока Дом, Лом и Ром, според думата, която използват за "мъж, човек" в различните диалекти. Поради това всички роми са цигани, но не всички цигани са роми, а само потомците на групата Ром.

Циганите от първия поток - Дом поемат на юг, към Сирия и Палестина, а от там - към Египет и Северна Африка. Циганите от втория поток - Лом се насочват на север и достигат Закавказието (днешните Армения и Грузия). Циганите от най-големия миграционен поток - Ром навлизат в

Малоазийската част на Византийската империя, откъдето се заселват на Балканите. След дълъг престой от поне 4-5 века на Балканите именно тези цигани (роми) мигрират в Централна и Западна Европа.

Ромският език

Ромският език принадлежи към групата на северните индийски езици. С преселването си от Индия към Европа, циганите са запазили езика в неговата старинна форма. Поради това той се различава от съвременните индийски езици, които се променяли многократно от времето, когато ромите са напуснали Индия. Ромският език се нарича "романес" и се характеризира с ред особености: има осем падежа, мъжки и женски род, но няма среден род и други. По време на дългия си път от Индия, ромите взаимодействат и много думи от езика на народите, през които минават. Така например, в ромския език освен санскритски (индийски), има и значително количество арменски думи - например, думата воги (душа). Дългият им престой на територията на Византийската империя също дава своето отражение - в ромския език има думи само за числата до шест - останалите са на гръцки.

Дълго време в Европа се смята, че ромите произхождат от Египет и никой не е предполагал за техния индийски произход. Той е открит на базата на езика и това става през 18 век. Тогава унгарският студент по богословие Шефан Вали записва от няколко индийски студента около 1000 думи на древния свещен индийски език санскрит. (Санскрит е бил езикът, на който са говорили жреците в древна Индия). Шефан Вали открива, че ромите в неговия край разбират по-голяма част от думите, които е записал на санскрит. Той публикува своето откритие и от него се заинтригува известният учен Хайнрих Грелман. Той убедително доказва, на базата на езика, идеята за индийския произход на ромите и публикува първото изследване за тяхната история и култура.

С какви имена са познати ромите?

През различните исторически епохи ромите са били наричани с различни имена, от които най-широко разпространение са получили названията "египтяни" ("джипси" в английския език, "хитанос" в испанския език и др.) и "цигани" (в немския, във френския и в руския език). Това обаче са имена, с които другите народи наричат ромите и са свързани повече или по-малко с териториите за техния произход. По-голяма част от самите цигани наричат себе си "рома", което на езика романес означава "мъже, хора". Други, които вече са загубили езика,

предпочитат да се наричат "цигани". Съществуват и групи, които са загубили спомена за своя ромски произход. Те предпочитат да се наричат "миллет", "рудари" и др.

Според начина си на живот, ромите се делят на **йерлии** (те са уседнали) и **калдераши** (чергаруват), по религиозна принадлежност биват **хорохане-рома** (мюсюлмани), **дасикане-рома** (християни и евангелисти). За оформянето на последната група способства обстоятелството, че Евангелието е преведено на цигански език, вследствие на което се увеличава броят на евангелистките църкви в ромските махали. Част от мюсюлманската група се самоопределят като роми, а друга част - като турци, следователно последните общуват помежду си на турски език. Има и други, които използват румънски диалект и се наричат влашки цигани. Отличителното при ромите е, че приемат отделни елементи и идеи от преобладаващата религия на населението в района, в който живеят като ги включват в своите старинни мирогледни представи. Това обяснява защо често използват изрази от рода на: "Бог е един, само имената му са различни на различните езици - на турски се казва Аллах, на български - Господ, на цигански Девла - названието няма значение, важна е вярата."

Според занаята, с който се занимават, ромите биват кошничари, ковачи, калайджии, бакърджии. Обособени са почти навсякъде по махали, чийто брой в национален план при всички случаи надхвърля 300.

Ромите в Сатовча

Те наброяват около 400. Идват в Сатовча по различно време и от различни места. Най-голямата фамилия - Каптиеви, а също така и Ковачеви, са преселници от село Долен, които по непотвърдени данни, идват от съседна Гърция. В нашето село има преселници от село Хвостаня, село Дъбница, село Барутин, град Пешера.

От сатовчанските роми най-многобройни са представителите на решетарите, макар вече да не практикуват занаята (като по-известна фамилия от подразделението решетари е Филипови), и на калайджиите, които водят чергарски начин на живот. Останалите спадат към групата на "йерлиите" (уседнали). По религиозна принадлежност преобладават мюсюлманите, но напоследък в ромската махала в източната част на селото се изгради евангелистка църква, която привлече като свои поклонници известна част от сатовчанските цигани. В този случай задаван е въпроса: с какво ги е привлякла евангелистката църква?! Разбира се, не може да се даде еднозначен отговор, но сред причините за това са вероятно лесният достъп до

Пастора, който извършва проповедите, напътствията за скромен живот и подкрепя при трудни житейски ситуации и др.

Сред най-известните ромски празници са: Васильовден (Банго Васили, ромската Нова година), Гергьовден (Ерделез или Хъдърлез), Петльовден (тогава се заколва петел за здравето на момчетата въкъши, защото се смята, че те са продължители на рода) и др. пролетни, летни, есенни и зимни празници.

Защо ромите нямат своя азбука? Как магарето изляло ромската азбука

(Притча)

Слязъл Господ на земята да раздаде на хорските племена писменост. Минал през българите - дал им, минал през турците - дал и на тях. И така обиколил всички народи.

Като стигнал до ромското племе, намерил само един старец, който стягал магаренцето си за път. Разговорили се и Господ разбрал, че ромите били много гладни и рано-рано отишли да ядат трънки. Нямамо как и Господ дал ромската азбука на стария ром, написана върху зелев лист. На тръгване той му заръчал да я пази като очите си, та малките ромчета да учат по нея на четмо и писмо.

Прибрал старият ром скъпоценния подарък, качил се на магаренцето си ни отишъл при своите хора да яде трънки. Набучил зелевия лист на един трънлив клон, напъдил магаренцето да пасе, а сам се присъединил към другите. Но магарето се завъртяло край трънката и без да го види стопанинът му, съдввало зелевия лист с ромската азбука.

Ето защо и до ден-днешен ромското племе си няма своя азбука.

Веселка Каптиева - здравен медиатор, Клуб "Етнорепортер";
Източник: Карамихова, М. Ромите в България. - *Истории от миналото към бъдещето*. С., Фондация "Балкански колежи", 2003 с. 62.

БЛАГОРОДСТВО И ЗАВИСТ

Една от предпочитаните теми за есе сред учениците в ЗИП - Религии, горен курс, е темата за завистта и благородството като основни черти на човешкия характер. Отново помещаваме на страниците на вестника едно много поучително есе на такава тема.

Благородство и завист

Какво означава благородство и какво означава завист? Благородството е качество, присъщо на хора с висок обществен морал, които са справедливи и искрени към всеки - такива хора са хуманистично настроени. Благородният човек винаги намира сили да прояви милост и да прости, така той застава над нещата и не увеличава злото у себе си. Също така мога да кажа, че такъв тип хора могат да бъдат едни истински приятели, на които може да се разчита във всеки труден момент. За да бъдеш благороден човек, трябва да имаш уважение към другите религии, да бъдеш толерантен към тях, защото ислямът ни учи на това. Всеки има свой избор коя религия да предпочете, никой няма право да накара човек насила да избере определена религия.

Но, за жалост, благородството има своя противоречива категория- завистта. Тя се появява у някои хора, когато виждат чуждите успехи или достойнства. Завистта се влива и създава хаос у хората, които са я допуснали в себе си, руши хармонията, спокойствието и уюта. Дълбоко в себе си трябва да не позволяваме на това чувство да ни завладее, защото би трябвало чуждите успехи да ни радват, а не да гледаме с корист и високомерие на хорското блаженство. Постигнатите успехи на наши близки или приятели понякога предизвикват възторг или пък ни карат да усетим в себе си надигащата се буря от отрицателни чувства. Нещо се пробужда и разрушава душевния ни мир, кара ни да се изпълваме с гняв.

Как човек може да се предпази от завистта? Може би като си постави значими цели и ги следва, а чуждите успехи го карат да се радва и тази положителна енергия да го води напред.

И така остава да изберем кое качество предпочитаме-благородството или завистта?

Гюлтен Кълчков - ученик в 11 клас

ТУРИСТИЧЕСКИ ПОХОД

ТРАДИЦИОНЕН ТУРИСТИЧЕСКИ ПОХОД ДО МЕСТНОСТТА „МАЙОРОВ ГРОБ“

На 23.10.2009 г. за пореден път от 30 години насам, се проведе заложеня в годишния план на училището традиционен поход до местността "Майоров гроб". Той е посветен на освобождението на родния край, провежда се месец октомври и винаги носи много проятни емоции за ученици и учители.

Тази година една част от учениците, придружавани от Наум Странджев - учител по Музика в СОУ с. Саговча, положиха венци, а останалите ученици останаха на местността "Жидово". Там се проведе редица игри-състезания - дърпане с въже между класовете, в което взеха участие и някои от класните ръководители, футбол на малки групи пак между учители и ученици. В състезанията бяха излъчени символични победители.

Походът се отличил с масовост и дисциплинираност на учениците. Те сами даваха идеи за провеждане на състезанията. За разведряване на настроението беше организиран музикален съпровод пак от ученици от училището. На фона на хубавото време се извиха кръшни хора от ученици и учители. Учениците си направиха много снимки, заедно с класните ръководители, за спомен.

Походът завърши с песни до двора на училището.

Учители на похода в м. Жидово

Ученици се състезават в дърпане на въже

Хорото на м. "Жидово"

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от СОУ „Св. Св. Кирил и Методий“, село Саговча и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Договаряния орган.